

Нас ќе нè удри Европрашалникот по глава. Треба да се знае дека во Европрашалникот клучните дополнителни прашања се за земјоделието. Зошто немаме фонд за поддршка на земјоделието?! А тој фонд го имавме!

година, имаше откуп на млеко околу 95 милиони литри од сопствените производни капацитети (од фармите во претпријатијата, кои стопанисуваат со државно земјиште и приватни фармери) и смета дека тоа претставува ситуација каде што државата може да размислува за извоз на свои производи. Ние од увозно зависна земја за млекосуровина, прераснавме во држава која може да извезува млеко и млечни преработки. Македонија е страдна за извозни потенцијали, а во овој случај тој извозен потенцијал го имаме. Тука особено би ги спомнал можностите за извоз на путер во Република Турција, за што постојат големи можности. Има и други можности - извоз на овчи кашкавал и сирење за Грција, Израел, Австралија, САД... Е сега, како да се одржи ова ниво на производство. Најтешка задача во тој контекст е проблемот на добиточна храна. Македонија има скапа добиточна храна, што

"ЕВРОПРАШАЛНИ ЌЕ НÈ ОСВЕСТИ!"

Разговорот го водеше:
Рената МАТЕСКА

☀️ Актуелните случувања и честите млечни кризи во државата налагаат итни системски мерки врз основа на изградената стратегија за стабилизирање и одржлив развој на производството и пазарот на млеко и преработки од млеко, по примерот на мерките во земјите на ЕУ и во регионот. Господине Ѓорчев, какви конкретни мерки предлагате?

ЃОРЧЕВ: Пред сè, ако Република Македонија во сферата на производството, независно од кој вид, вклучително и во агрокомплексот, имаше подем во овие 15 години, тоа е подемот во млекопроизводството. Во времето на

поделбата на државите од поранешната федерација, Република Македонија, да се потсетиме, беше зависна држава за млечни сировини. Во најголем дел, односно 50 отсто од потребите, кои изнесуваат околу 80 милиони литри млеко-преработки на годишно ниво, Македонија ги набавуваше од соседните држави во поранешна Југославија: Србија, Хрватска и Словенија. Во 1990 година, којашто е реперна година пред промената на системот, Република Македонија од своето подрачје откупуваше 40 милиони литри млеко, додека исто толку увезуваше. За овие 15 години се постигна огромен подем. Во државата, со гласно последната регистрирана 2004

се базира на тоа што македонскиот географски ареал не дозволува оптимални приноси на пченка, култура која претставува шеесетпроцентна компонента во добиточната храна. Од тие причини Македонија мора својата стратегија да ја потпира на европската земјоделска стратегија. Значи, во европската земјоделска стратегија, која антиципира 40 отсто од Буџетот на Унијата, или поточно 36 милијарди евра се трошат за земјоделството. Мора да се знае дека Македонија се здоби со право да го помага својот земјоделски сектор во преговорите со Светската трговска организација. Тоа е меѓународна организација, која е мериторна да го верифицира правото

на поддршка во одделни стопански гранки на национално ниво. Македонија ја докажа потребата од поддршка на својот земјоделски сектор и има право да го помага тој сектор со 33,3 милиони евра, а тоа се околу 2 милијарди денари годишно. Втората системска мерка треба да биде обезбедувањето соодветен високорасен состав на млечни грла. Тука Македонија има постигнато голем успех во мелезењето на автохтоната сорта - буша, со високомлечните раси симентал, холштајн и други, при што мора да се потенцира Ветеринарниот институт во Скопје, кој би рекол дека е една од помодерните ветеринарни институции во Југоисточна Европа и со чија помош имаме навистина добар високорасен млечен потенцијал. Третата мерка која, исто така, треба да се предвиди, пред сè, е инвестирањето во набавка на нови технолошки постапки, што значи следење на новитетите во млекарската индустрија, особено во делот на висококвалитетните производи, млеко во прав, путер, павлаки и слично, кои во овој момент ги увезуваме. За да направите фабрика за млеко во прав потребни се околу 5-7 милиони евра, а производството на млеко во прав во Македонија воопшто не суштествува и годишно се увезува околу 1.500.000 килограми млеко во прав или

годишно ниво, минифармерите можат да поднесат каматна стапка за земените развојни кредити од 3 до 4 отсто. Најголемо внимание треба ѝ да се посвети на кредитната политика, особено во делот на земјоделските кредитни линии, кои сега-засега ги нема во Македонија. И сè ова што го кажувам е содржано во програмата на европската земјоделска политика, а јас на некој начин тоа го правам прифатливо за нашите услови.

И петто, што мислам дека е многу битно, е контролата на квалитетот.

Ние имаме проблем што сè уште работиме по правилници од старата Југославија. Изготвениот Правилник за контрола на млекопроизводството во 2000 година никој не му одговара. Сите сметаат дека губат со примената на одредбите од тој Правилник. И сточарите и млекарите се бунат. Според мене, битно е која институција ја врши контролата на квалитетот. Контролата на квалитетот мора да почива на државна институција за сертификација на квалитетот по европски стандарди. Законската рамка за тоа е во фаза на подготовка. Сертификацијата ќе ги елиминира сите оние кои ги немаат достигнато европските стандарди. Едноставно, нивните производи нема да можат да бидат ставени во промет. Ние сега имаме производство на млеко во

храна. Тоа е клучното. Ако имате поевтина цена на добиточна храна и поевтин транспорт, имате поевтина цена на млекосуровината, автоматски цената по маслена единица ќе падне, ќе имате поевтина млекосуровина и заради тоа ќе добиете конкурентен млекарски производ. Дали е тоа стерилно млеко, путер, сирење, каш-кавал, павлака, не е важно за којтип производ

типични мандри, кои не соодветствуваат на потребите на современото потрошувачко друштво.

☀️ Ако ги анализираме причините за ваквите проблеми, каде најитно треба да се интервенира? Можеме ли засекогаш да го решиме и да го контролираме млекопроизводството во државата?

ГОРЧЕВ: Мислам дека најитно треба да се делува во делот на обезбедување поевтина цена на добиточната

извод се работи, важно е тој да биде конкурентен со цената на ист таков производ од странските компании. Тука лежи тајната на успехот. Евтина добиточна храна ви овозможува евтино производство и евин производ. Ние велиме дека македонската држава не треба да се меша во делувањето на пазарната економија?! Како тогаш француската, италијанската, германската или шпанската држава со огромни буџетски средства го помагаат земјоделството? Европа во 2004 година потроши повеќе од 2 милијарди евра субвенции за откуп

КОТ КОНЕЧНО

1.500 тони. Со оглед на тоа што од околу 10-12 литра обично млеко се добива килограм млеко во прав, во летните периоди кога се јавува вишок на млеко можно е за потребите на македонската кондиторска индустрија, која е многу развиена во Македонија, да се произведе млеко во прав од домашна суровина. Истовремено тоа е и можност да се изврши супституција на увозот и да заштедиме 20 милиони евра. Другите мерки се: набавка на модерна технолошка опрема - сепаратори, пастеризатори, стерилизатори; проверка на млекото - бактосканови, милкосканови, кои проверуваат број на бактерии, сува материја итн. Четвртата мерка е поттикнување на развојот на минифармерството, кое треба да биде основа за одржливиот развој на оваа гранка. Минифармерството не може да се развива со овие каматни стапки од 15 до 20 отсто на годишно ниво. При просечна рентабилност од околу 8-10 отсто на

на млеко во прав и путер од нивните производители.

☀ Сума сумарум, можеме ли еден ден да кажеме дека млечната криза е минато?

ЃОРЧЕВ: Мислам дека сите мерки кои ги кажав одат во таа насока. Доколку се применат, особено овие поттикнувачки мерки за млекопроизводството, сметам дека тоа треба да биде клучно. Мора да се возобнови премијата за млекосуровина.

Македонија во овој момент произведува 95 милиони литри млеко. Под претпоставка да го одржиме тоа производство, да даваме по два денара по 1 литар млеко, значи ние годишно ќе издвоиме околу 190 милиони денари или 3 милиони евра за премирање на млекопроизводството. Тие два денара значат многу затоа што ќе обезбедат, заедно со поевтинувањето на добиточната храна за која веќе говорев, да бидеме во ранг со соседните земји Бугарија, Србија, Хрватска. Тоа се добро познати европски мерки за поттикнување на млекопроизводството и ние не треба ништо да измислуваме. Македонија со здрава политика во добиточната исхрана, со здрава политика во транспортните трошоци, со здрава политика во промовирањето на квалитетот на нашите млечни производи има иднина во тој вид производство. Ви гарантирам дека сите сточари кои сега ги даваат тие 95 милиони литри млеко, ако добијат два денара по литар продадено млеко суровина и ако добијат рефакција за

транспортни трошоци од 20 долари по тон, сите до еден ќе останат во тој бизнис, затоа што ценам дека тој е исплатлив, а тоа го зборувам од искуство.

Нас ќе нè удри Европрашалникот по глава. Треба да се знае дека во Европрашалникот клучните дополнителни прашања се за земјоделието. Зошто немаме фонд за поддршка на земјоделието?! А тој фонд го имавме! За земјоделско производство морате да имате три елементи: земја како средство, мора да имате луѓе - земјоделци кои ќе работат со тоа средство и трето мора да имате фонд, институција преку која луѓето ќе добиваат средства за поддршка. Всушност, тоа така се прави во Европа. Ако ѝ кажувате на Европа дека за земјоделието не давате пари, субвенции, дотации, Европа нема да ви го уважи вашиот модел затоа што е спротивен од нејзиниот. Ние досега во Македонија никогаш немаме суштинско разбирање за земјоделието, туку само имаме декларации за земјоделието. Постои срам од професијата земјоделец, постои одбивност кон идејата да се поддржува земјоделието итн. Во денешни услови по 15 години независност Македонија не најде клуч на кој начин треба да го помага своето земјоделие.

☀ Какви активности треба да се преземат за зајакнување на контролата на граничните премини во насока на ефикасно спречување на нелегалното внесување млеко и млечни преработки во државава, заради заштита на домашните производители?

ЃОРЧЕВ: Првата активност е на границата. Таа активност треба да биде со новиот софтвер, треба да знаете дека вие не можете да добиете шенген виза сè додека државата Македонија не исполни четири услови: тоа се електронска контрола на границата на пасошите, нов пасош, ветеринарна и фитосанитарна контрола по европските стандарди. Млечното спаѓа под ветеринарната контрола. Треба да имаме соодветен софтвер на границите, кој ќе ги регистрира сите влезови на млечното (иако има многу диви влезови), тоа е првиот филтер, а вториот филтер е дека треба да имаме пазарна инспекција, која ќе ги елиминира трговците со млечни производи во несоодветни услови. Тоа може да биде национално биро за контрола во состав на Ветеринарната управа. Тој филтер не може да ја елиминира во целост нелојалната конкуренција. Немаме ниту доволен број ветеринари во Управата за ветеринарство за подобра ветеринарна контрола на границите.

☀ Сметате ли дека Владата во најскоро време треба да реагира и да ги преземе системските мерки, кои ги предлагате како императив за надминување на млечните кризи?

ЃОРЧЕВ: Јас сум реален човек. Ниту кога бев министер, земјоделието не беше на некои високи гранки. За сегашниот министер прво треба да бидеме објективни, човекот допрва два-три месеци е на функција и ценам дека резултатите од неговата работа ќе кажат колку тој работел добро и тогаш би можел да коментирам. Како претседател на Комисијата во ситуација сум да барам прием кај министерот и мислам дека по ова прашање ќе го отвориме проблемот, ќе го наметнеме и мислам дека Владата,

односно ресорното Министерство како дел од Владата, сакало или не, ќе мора тоа да го подигне на повисоко ниво, затоа што во прашање е нешто што претставува европска практика. И во Македонија претпоставувам значи да го спречиме елиминирањето на достигнатиот степен на развојот во млеко-производството. Сме постигнале многу висок степен. Сум бил во сите млекари во Европа и можам да ви кажам дека не се ништо подобри од македонската Битолска млекара. Технолошки исклучително екипирана, исто така, стручно, со многу мал број вработени (околу 100), и претставуваат колектив кој може да се мери по сите стандарди (продуктивност, економичност, рентабилност), со европски капацитети и да покажеме дека и Македонија е европска земја. Од тие причини мислам дека Владата ќе мора да дејствува. Владата, по дефиниција, во Македонија реагира малку побавно, но во секој случај ќе се обидам и во постапка е да ме прими министерот за земјоделие господинот Дураку, да размениме искуства, ете и како екминистер да му укажам на можните негативни аспекти на кризата, доколку таа криза се развива. Нема причина да се лишиме од извозот на млеко во Грција, нема причина да ги уништиме своите високорасни млечни грла, да ги продаваме во Косово и во Албанија, нема причина да губите од своето ре-номе за целосно задоволување на своите потреби. Од тие причини верувам дека Владата би требало да реагира брзо.

☀️ Како ќе ја коментирате досегашната работа на Комисијата за земјоделство, шумарство и водостопанство?

ГОРЧЕВ: Минаа две ипол години, јас сум задоволен прво што во најголем дел, досега имаме околу 30 седници, и речиси сите одлуки ги донесуваме со консензус. Значи, има една почит од членовите на Комисијата кон ставовите кои ги градиме заеднички. Еве, некако успеав, ценам дека наметнавме една позитивна димензија во дискусиите, најпрво да ги елиминирам политичките пречки некој закон да помине. Кога тоа ќе го расчлениме одиме потоа во дискусија во која бараме начин како тој закон да го подобриме. Мислам дека тој начин на работа мора да има резултати. Кога се работи за кооперативност меѓу членовите, соработка, елиминирање на тие партиски прегради, сè е речиси идеално! Можеби подоцна во гласањата се изместуваат ставовите, но како Комисија работиме извонредно. Задоволен сум од досегашната работа на Комисијата и мислам дека направивме некои мали исчекори да му помогнеме на

македонскиот агрокомплекс. Сметам дека утврдивме добра патека по која чинам треба да се чекори и во иднина.

☀️ Гледано и пошироко од ова што го кажавте, доколку во државава повеќе би била застапена економијата интересот е од економски аспект, а помалку политиката, можеби би чекореле и на повисоко државно ниво...

ГОРЧЕВ: Еве, сега доаѓам од таа средба со Косово и Црна Гора, каде што разговараме многу за децентрализацијата, а за регионалната соработка го кажав следново: Ние сме земји кои одиме кон еден развиен западен свет, кој има своја култура. Таа култура, според мене, е култура на парите. Ние во Македонија конкретно не можеме многу да се пофалиме со животниот стан-

дарт на граѓаните и особено не со култура на парите, затоа што им недостасуваат на луѓето. Од таа причина колку ние економски ќе ги задоволиме македонскиот граѓанин и неговото семејство, толку можеме потоа да се надеваме на успех во проектите, како што се децентрализацијата, регионалната соработка, реформите во судството, реформите во здравството... Ако вие на човекот не му го давате егзистенцијално потребното, и го убедувате дека сиромаштијата е добра работа, а при тоа од него барате да се реформира, тогаш реформите нема да успеат. Јас сум скептик по прашањето на многу реформи во Македонија, затоа што поаѓаат од многу ниска економска основа. Во основа опстанокот на човекот во секоја заедница, дали локална или државна, зависи

сепак од економијата. Колку тој може да си обезбеди обновување на неговата работна сила, егзистенција на фамилијата, школување и грижа за подмладокот, толку тој ќе биде мотивиран за реформите. Со просек од 200 евра просечна егзистенцијална заработувачка, едноставно не може да се опстане. Успешна децентрализација може да има само тогаш кога луѓето ќе имаат подобро задоволување на потребите на локално ниво, а тоа претпоставува повеќе пари за општините. И сè додека ние не сфатиме дека 5 отсто од Буџетот, колку што одвојуваме за локалната самоуправа, се недоволни, ние нема да имаме успешна децентрализација. Така, нема да имаме ниту одржлив развој на земјоделието, доколку ја задржиме сегашната буџетска ставка од 3,7 отсто за земјоделие. Веќе реков дека 40 отсто од Буџетот на Европската унија се издвојува за земјоделие. Значи, ние сме далеку, многу далеку од потребниот минимум.

☀️ Како конкретно треба Владата да реагира на најавените царински мерки од страна на косовската Влада. Да се реагира умерено или со иста мерка?

ГОРЧЕВ: Ние со Косово имаме суфицит и многу од Косово нема што да купиме, а од друга страна, ние сме земја која е навалена во својот извоз кон Косово, пред сè, во извоз на своите земјоделски производи, извоз на мермер, неметали, цемент итн. Така што треба да бидеме внимателни. УНМИК ги одредува царините, не ги одредува косовската Влада. Тоа значи е една поширока политика на меѓународен план, така што ние треба да знаеме за секоја мерка која се воведува, која е целта на таа мерка. Треба да се извлече поука како да се однесуваме во иднина и да настојуваме тој удар да го ублажиме и да го одржиме нивото на економска размена со Косово. Не треба да правиме драми од тоа затоа што тоа е став на меѓународната заедница, а ние имавме многу можности да видиме дека кога се конфронтираме со меѓународната заедница, не добиваме ништо од тоа, така што сметам дека и во оваа ситуација не треба да се конфронтираме со ставот на УНМИК, туку да се прилагодиме, јасно да ја кажеме нашата позиција, одговорно, цврсто, совесно. Треба да бидеме реални, мала, сиромашна држава, смело и да не ги криеме фактите. Сметам дека Македонија треба секоја мерка многу внимателно да ја проучи, да ги процени ефектите кои ќе се постигнат со тие мерки. Постоенето на меѓународниот протекторат Косово е со благослов од неколку големи сили, кои ја одредуваат судбината на Балканот. И тоа Македонија треба да го има предвид.